

Lieta C-572/21

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Datums, kurā lūgums reģistrēts Tiesā:

2021. gada 16. septembris

Iesniedzējtiesa:

Högsta domstolen (Zviedrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 14. septembris

Pieteikuma iesniedzēja:

CC

Atbildētājs:

VO

C-572/21 – 1

PROTOKOLS

[..]

[..]

14.09.2021.

[..]

PUSES

Prasītāja:

CC

[..]

Atbildētājs:

VO

[..]

PRIEKŠMETS

Aizgādība pār bērnu utt.

PĀRSŪDZĒTAIS NOLĒMUMS

Hovrätten över Skåne och Blekinge [Skones un Blēkinges apelācijas tiesa] 11.11.2020. nolēmums [..]

Högsta domstolen (Augstākā tiesa, Zviedrija), kas aicināja lietas dalībniekus iesniegt savus apsvērumus par provizoriski formulēto jautājumu, pieņem šādu lēmumu.

LĒMUMS

Högsta domstolen (Augstākā tiesa) nolemj lūgt Eiropas Savienības Tiesu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar šā protokola **A pielikumu**.

Tiesvedība tiek apturēta līdz brīdim, kad tiks pieņemts Eiropas Savienības Tiesas nolēmums.

[..]

A PIELIKUMS

PROTOKOLS

[..]

LŪGUMS SNIEGT PREJUDICIĀLU NOLĒMUMU

Vispārīga informācija

- 1 CC un VO ir kopīgs dēls, M, dzimis 2011. gadā. CC ir pilnīga aizgādība pār M kopš viņa dzimšanas. M uzturējās Zviedrijā līdz 2019. gada oktobrim, kad sāka apmeklēt internātu Krievijā.
- 2 2019. gada 13. decembrī VO cēla prasību pret CC. Viņš lūdza, lai viņam tiktu piešķirta pilnīga aizgādība pār M. Pakārtoti VO lūdza, lai viņam tiktu piešķirta kopīga aizgādība pār M, kā arī lai CC un viņa dēla pastāvīgā dzīvesvieta būtu pie viņa. Šie pieteikumi tika iesniegti arī par pagaidu noregulējumu.
- 3 CC iebilda pret šiem lūgumiem. Viņa galvenokārt lūdza nepārtrauktu pilnīgu aizgādību pār M un pakārtoti – viņas un VO kopīgu aizgādību pār M. Šie pieteikumi tika iesniegti arī par pagaidu noregulējumu.

- 4 Turklāt CC lūdza *tingsrätt* (pirmās instances tiesu) noraidīt kā nepieņemamu VO prasību attiecībā uz aizgādības tiesībām un dzīvesvietu. Savas iebildes par nepieņemamību pamatojumam viņa apgalvoja, ka M pastāvīgā dzīvesvieta ir Krievijā un ka līdz ar to Zviedrijas tiesām nav jurisdikcijas lemt par jautājumiem, kas saistīti ar aizgādību attiecībā uz M. CC apgalvo, ka M pastāvīgā dzīvesvieta ir pārcelta uz Krieviju 2019. gada oktobrī. Katrā ziņā CC uzskata, ka M pēc tam esot ieguvis savu pastāvīgo dzīvesvietu Krievijā.
- 5 VO apstrīdēja CC izvirzīto iebildi par nepieņemamību. Viņš norādīja, ka M pastāvīgā dzīvesvieta joprojām ir Zviedrijā un ka katrā ziņā prasības celšanas brīdī viņa pastāvīgā dzīvesvieta bija Zviedrijā.

***Tingsrätt* (pirmās instances tiesa) un *Hovrätten* (apelācijas tiesa) veiktā jurisdikcijas pārbaude**

- 6 *Tingsrätt* (pirmās instances tiesa) vispirms lēma par to, vai jurisdikcija ir jāizvērtē, ņemot vērā regulu “Brisele II”¹ vai 1996. gada Hāgas konvenciju².
- 7 *Tingsrätt* (pirmās instances tiesa) konstatēja, ka saskaņā ar regulas “Brisele II” 61. pantu šī regula prevalē pār Konvenciju, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir kādā no Eiropas Savienības dalībvalstīm. Šī tiesa uzskata, ka, lai piemērotu šo tiesību normu, izejas punkts ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta prasības celšanas brīdī.
- 8 Ņemot vērā šo pieņēmumu un uzskatot, ka prasības celšanas brīdī M pastāvīgā dzīvesvieta nebija pārcelta uz Krieviju, *tingsrätt* (pirmās instances tiesa) uzskatīja, ka jautājums par jurisdikciju ir jāizskata, ņemot vērā regulu “Brisele II”, un ka ar šīs regulas 8. panta 1. punktu Zviedrijas tiesām ir piešķirta jurisdikcija izskatīt šo strīdu. Tādējādi CC izvirzītā iebilde par nepieņemamību tika noraidīta.
- 9 *Hovrätten* (apelācijas tiesa) apstiprināja *tingsrätt* (pirmās instances tiesa) nolēmumu, saskaņā ar kuru Zviedrijas tiesām ir jurisdikcija saskaņā ar regulas “Brisele II” 8. panta 1. punktu.

***Tingsrätt* (pirmās instances tiesa) un *Hovrätten* (apelācijas tiesa) veiktā pieteikumu par pagaidu noregulējumu pārbaude**

- 10 *Tingsrätt* (pirmās instances tiesa) izdeva pagaidu rīkojumu, ka VO ir pilnīga aizgādība pār M. *Hovrätten* (apelācijas tiesa) atcēla šo rīkojumu. Līdz ar to CC ir pilnīga aizgādība pār M. Lieta tiek izskatīta *tingsrätt*.

Tiesvedība *Högsta domstolen* (Augstākā tiesa)

¹ Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – “regula “Brisele II””).

² Konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, kas parakstīta Hāgā 1996. gada 19. oktobrī.

- 11 CC lūdza *Högsta domstolen* atļaut pārsūdzēt nolēmumu un noraidīt kā nepieņemamu VO prasību attiecībā uz aizgādības tiesībām un dzīvesvietu. CC uzskata, ka jurisdikcija ir jāizvērtē, ņemot vērā Hāgas konvenciju, no kā izriet, ka Zviedrijas tiesu kompetencē nav izskatīt strīdu. Viņa norāda, ka ir vērsusies Krievijas tiesā, kura 2020. gada 20. novembrī atzina savu jurisdikciju attiecībā uz visiem jautājumiem par vecāku atbildību attiecībā uz M.
- 12 CC lūdza *Högsta domstolen* (Augstākā tiesa) vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par regulas “Brisele II” 61. panta interpretāciju.
- 13 VO saglabāja savu nostāju jautājumā par pastāvīgo dzīvesvietu un norādīja, ka ir būtiski, lai tiesvedība saistībā ar aizgādības tiesībām tiktu ātri pabeigta.
- 14 *Högsta domstolen* (Augstākā tiesa) vēl nav lēmusi par to, vai šajā tiesvedībā ir jāatļauj pārsūdzēt nolēmumu.

Atbilstošās tiesību normas

Regula “Brisele II”

- 15 Saskaņā ar Regulas “Brisele II” 8. panta 1. punktu dalībvalsts tiesām ir piekritīgas lietas par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī brīdī, kad tiesā celta prasība. Saskaņā ar 16. pantu uzskata, ka tiesā ir celta prasība brīdī, kad dokuments, uz kura pamata ierosināta lieta, ir iesniegts tiesā.
- 16 Piemērojot 8. panta 1. punktu, tiek piemērots *perpetuatio fori* princips. Tas nozīmē, ka, ja tiesā, kurai ir jurisdikcija, ir celta prasība, tā saglabā savu jurisdikciju pat tad, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta tiesvedības laikā tiek pārcelta uz citu dalībvalsti. [...]
- 17 Savstarpējo saikni starp regulu “Brisele II” un Hāgas konvenciju reglamentē minētās regulas 61. pants. Šajā pantā ir paredzēts, ka regula prevalē pār konvenciju, ja attiecīgā bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir kādas dalībvalsts teritorijā.

Hāgas konvencija

- 18 Saskaņā ar Hāgas konvencijas 5. panta 1. punktu bērna personas un īpašumu aizsardzības pasākumu veikšana ir tās Līgumslēdzējas valsts tiesu vai pārvaldes iestāžu jurisdikcijā, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta. Saskaņā ar Konvencijas 5. panta 2. punktu parasti, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās, pārceļoties uz kādu citu Līgumslēdzēju Valsti, tad jurisdikcija ir tās valsts iestādēm, kurā ir jaunā pastāvīgā dzīvesvieta.
- 19 Atšķirībā no regulas “Brisele II” *perpetuatio fori* principu nepiemēro Hāgas konvencijas gadījumā. Tādējādi, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta tiek pārcelta uz jaunu valsti, kas ir Konvencijas līgumslēdzēja puse, pirmajai valstij, kas ir Konvencijas līgumslēdzēja puse, vairs nav jurisdikcijas. [...]

Prejudiciāla nolēmuma nepieciešamība

- 20 Gan *tingsrätt* (pirmās instances tiesa), gan *Hovrätten* (apelācijas tiesa) uzskatīja, ka brīdī, kad prasība tika celta *tingsrätt*, M pastāvīgā dzīvesvieta bija Zviedrijā un ka līdz ar to Zviedrijas tiesām ir jurisdikcija izskatīt šo lietu, piemērojot regulas “Brisele II” 8. panta 1. punktu. Kopš tā laika M piesaiste Krievijai ir tikusi pastiprināta, un Krievijas tiesa ir atzinusi savu jurisdikciju izskatīt tajā celto prasību.
- 21 Šajā kontekstā varētu būt svarīgi zināt, vai šajā gadījumā ir piemērojams *perpetuatio fori* princips. Tas, ka šis princips ir piemērojams attiecībā uz citām dalībvalstīm, nozīmē, ka Zviedrijas tiesu jurisdikcijas esamība nav atkarīga no tā, vai tiesvedības laikā bērnam mainījusies pastāvīgā dzīvesvieta, pārcēloties uz citu Eiropas Savienības valsti (skat. 16. punktu [iepriekš]). Jautājums ir par to, vai regulas “Brisele II” 8. panta 1. punkts ir vienādi piemērojams gadījumā, ja tiesvedības laikā tiek mainīta bērna pastāvīgā dzīvesvieta, pārcēloties uz trešo valsti, kas ir Hāgas konvencijas līgumslēdzēja puse.
- 22 Šajā lietā rodas arī jautājumi par regulas “Brisele II” 61. panta interpretāciju. Kā jau tika norādīts, šis pants nozīmē, ka regula “Brisele II” prevalē pār Hāgas konvenciju, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir kādas dalībvalsts teritorijā. Tomēr šajā pantā nav precizēts brīdis, kas ir jāņem vērā, lai noteiktu bērna pastāvīgo dzīvesvietu (skat. iepriekš minētos apsvērumus attiecībā uz atbilstošo jautājumu saistībā ar 8. panta 1. punkta piemērošanu). Šajā pantā nav arī norādīts, vai tas attiecas tikai uz attiecībām starp dalībvalstīm, vai arī tā piemērošanas joma ir plašāka (skat. 60. pantu [regulā “Brisele II”]).
- 23 Šie jautājumi ir tikuši izskatīti dalībvalstu tiesās. Francijas *Cour de cassation* (kasācijas tiesa) spriedumā nosprieda, ka Francijas tiesai vairs nav jurisdikcijas, ja šajā lietā minēto bērna pastāvīgā dzīvesvieta tiesvedības laikā no Francijas ir tikusi pārcelta uz Šveici (skat. Spriedumu Nr. 557, 2020. gada 30. septembris, 19-14.761, *Cour de cassation, première chambre civile*, FR:CCASS:2020:C100557). Vācijas tiesas ir veikušas līdzīgu vērtējumu (skat., piemēram, *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Frankfurtes pie Mainas Augstākā tiesa), 2019. gada 5. novembris, 8 UF 152/19, DE:OLGHE:2019:1105.8UF152.19.00, *Saarländisches Oberlandesgericht* (Zāras federālās zemes Augstākā tiesa) 2015. gada 26. augusts, 9 UF 59/15, DE:OLGSL:2015:0826: 9 UF59.15.0A *Kammergericht Berlin* (Berlīnes Augstākā tiesa), 2015. gada 2. marts, 3 UF 156/14 un *Oberlandesgericht Karlsruhe* (Karlsrūes Augstākā tiesa), 2013. gada 12. novembris, 5 UF 140/11).
- 24 Doktrīnā ir izklāstītas dažādas koncepcijas attiecībā uz veidu, kā šajā ziņā interpretēt 8. panta 1. punktu un 61. pantu. Daži autori apgalvo, ka *perpetuatio fori* princips ir piemērojams arī tad, ja pastāvīgā dzīvesvieta tiek pārcelta uz trešo valsti, kas ir Hāgas konvencijas līgumslēdzēja puse (skat., piemēram, *Richard Blauwhoff* un *Lisette Frohn* no: “*Vesna Lazié*” (red.), *Regulation Brussels II bis Guide for Application*, 2018, 86. lpp., f, kā arī *Thalia Kruger* un *Liselot Samyn*,

*“Brussels II bis: successes and suggested improvements”, Journal of Private International Law, 2016, 153. lpp.). Citi autori uzskata, ka regula “Brisele II” neprevalē par Hāgas konvenciju, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta tiek pārcelta uz trešo valsti, kas ir Konvencijas līgumslēdzēja puse (skat., piemēram, de Boer, T.M., “What we should not expect from a recast of the Brussels II bis regulation”, *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2015, 15. lpp., f, kā arī Ulrich Magnus un Peter Mankowski (red.) “European Commentaries on Private International Law”, IV sēj., *Brussels II bis Regulation*, 2017, 61. pants, 2. piezīme).*

- 25 Šādos apstākļos nevar uzskatīt par skaidru vai noskaidrotu, ka dalībvalsts tiesa saglabā savu jurisdikciju lietās par vecāku atbildību, ja pēc prasības celšanas dalībvalsts tiesā, bet pirms sprieduma pasludināšanas lietā bērna pastāvīgā dzīvesvieta tiek pārcelta uz trešo valsti, kas ir Hāgas konvencijas līgumslēdzēja puse.

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

- 26 Ar savu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu *Högsta domstolen* (Augstākā tiesa) lūdz Tiesu atbildēt uz šādu prejudiciālu jautājumu:

Vai dalībvalsts tiesa saglabā jurisdikciju saskaņā ar regulas “Brisele II” 8. panta 1. punktu, ja tiesvedībā iesaistītā bērna pastāvīgā dzīvesvieta tiesvedības laikā tiek pārcelta no dalībvalsts uz trešo valsti, kas ir 1996. gada Hāgas konvencijas līgumslēdzēja puse (skat. minētās regulas 61. pantu)?

Pieteikums par paātrināto tiesvedību

- 27 Šī tiesvedība attiecas uz jautājumiem par 2011. gadā dzimuša zēna aizgādības tiesībām un dzīvesvietu. Šī tiesvedība tika uzsākta 2019. gada decembrī. Ir svarīgi, lai jautājumu par jurisdikciju varētu atrisināt iespējami ātri. *Högsta domstolen* (Augstākā tiesa) tādējādi lūdz, lai lieta tiktu izskatīta paātrinātā prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā (Tiesas Reglamenta 105. pants).